

**Міністерство культури України
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка**

ОЛІЙНИК Стефанія Федорівна

УДК 78.02(477.83-25):7.071.1-056.45(438+430+439)

**РЕГІОНАЛЬНА РЕЦЕПЦІЯ МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ Ф. ШОПЕНА, Р. ВАГНЕРА
І Ф. ЛІСТА В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ЛЬВОВА)**

Спеціальність 17.00.03 — музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів — 2018

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Роботу виконано на кафедрі історії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка Міністерства культури України.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
Кияновська Любов Олександрівна,
Львівська національна музична академія
імені М. В. Лисенка,
завідувач кафедри історії музики
(м. Львів)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Черкашина-Губаренко Марина Романівна,
Національна музична академія України
імені П. І. Чайковського,
професор кафедри історії світової музики
член-кореспондент Академії мистецтв України
(м. Київ)

кандидат мистецтвознавства, доцент
Чернявська Маріанна Станіславівна,
Харківський національний університет мистецтв
імені І. П. Котляревського,
професор кафедри спеціального фортепіано
(м. Харків)

Захист відбудеться «30» березня 2018 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.869.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства у Малому залі Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

Автореферат розіслано «   » лютого 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор мистецтвознавства, професор

Н. І. Сиротинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одними з пріоритетних напрямів сучасної гуманітарної науки є культурологічно-краєзнавчі дослідження окремих регіонів та адміністративно-територіальних одиниць, які об'єднують різні вектори наукових студій, в їх числі – вивчення регіональної музичної спадщини. Вони загострюють увагу до особливостей аматорського музикування та етапів професіоналізації музичної освіти, історії певних музичних інституцій, місцевих композиторських та виконавських шкіл, діяльності і творчості окремих видатних постатей регіону тощо. Попри те, малодослідженими залишаються деякі теоретичні й методичні питання музичної культури адміністративних регіонів України, наприклад, чинники, які зумовлюють унікальність того чи іншого регіону та істотно впливають на музичну культуру краю (історико-політичні, національно-ментальні, мистецько-культурні), а також явища суспільної рецепції музичної творчості певних популярних композиторів в контексті культурних традицій регіону. Актуальними питаннями у сучасному музикознавстві є визначення та уніфікація методів дослідження регіональної культури, виокремлення та аналіз явища суспільної рецепції композиторської творчості.

Кожен регіон характеризується та вирізняється винятковою популярністю творчості тих чи інших митців. Особливе зацікавлення творчістю того чи іншого митця сприяє успіху, популярності, активному функціонуванню його спадщини в регіональному музичному мистецтві. Результатом такої популярності є створення регіональної інфраструктури, яка охоплює різні сфери побутування композиторської творчості: педагогіку, виконавство, історіографію, архівні та музейні збірки тощо. Активне функціонування в музичному просторі певних регіонів отримує не тільки спадщина місцевих авторів, а й знакових постатей музичного мистецтва тієї чи іншої епохи. Формуємо гіпотезу про те, що творчість найвідоміших митців світу в кожному регіоні має особливості суспільної рецепції й творення власних традицій, обумовлених усією духовною спадщиною та культурною інфраструктурою того чи іншого регіону.

Музичне мистецтво Галичини ХІХ – початку ХХ століття видається продуктивним періодом для підтвердження поданої гіпотези. В цей час у регіоні, та особливо в його адміністративному та культурному центрі – місті Львові, були сформовані численні професійні та аматорські музичні інституції, постали виконавські та композиторські школи. Неабиякий вплив на митців краю мала творчість найвизначніших композиторів-романтиків, яка стала одним із важливих імпульсів до власних мистецьких

пошуків. Серед знакових постатей музичної культури романтичної доби, для дослідження гіпотези про специфіку регіональної рецепції музичної творчості в різних національних середовищах та суспільних верствах, обрані три композитори – Фридерик Шопен, Ріхард Вагнер і Ференц Ліст. Вибір цих композиторів як об'єкту дослідження суспільної рецепції в залежності від історико-політичної та мистецько-культурної ситуації краю, обумовлений кількома міркуваннями: по-перше, їх беззаперечною універсальною вартістю в усіх європейських національних та регіональних центрах, що дозволяє яскравіше виявити особливості галицьких пріоритетів і форм у їх сприйнятті та поширенні; по-друге, їх винятковою вагомістю у культурному житті Львова; по-третє, функціонування музики вказаних композиторів у соціокультурному середовищі Львова простежується безперервно впродовж понад півтора століття, еволюціонуючи відповідно до історико-політичних, соціально-національних, культурно-мистецьких змін.

Отже, **актуальність дослідження** зумовлена необхідністю комплексного висвітлення етапів сприйняття та виконавського, наукового, критичного трактування творчості Фридерика Шопена, Ріхарда Вагнера і Ференца Ліста у музичній культурі Львова, зважаючи на формування власних традицій та пріоритетів, які склалися від середини XIX ст., своєрідність виявів суспільної рецепції в різних національних спільнотах та зміну суспільно-історичних векторів сприйняття в радянську добу та період Незалежності України з 1991 року.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка (протокол № 3 від 9 грудня 2014 року). Дисертацію виконано в межах наукової тематики згідно планів науково-дослідницької роботи кафедри історії музики, що відповідає темі № 4 «Методологічні аспекти українського історичного музикознавства: сучасний стан, генеза, перспективи» перспективного тематичного плану науково-дослідної діяльності вказаного навчального закладу на 2014–2019 рр.

Мета дослідження – сформулювати теоретичну модель дослідження регіональної рецепції музичної творчості, на прикладі функціонування творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера та Ф. Ліста в музичній культурі Львова.

Для досягнення вказаної мети у дисертації поставлено **завдання**:

- проаналізувати засади музикознавчих праць, які досліджують музичну культуру окремих регіонів України;
- визначити фактори, що впливають на специфіку музичної культури окремих регіонів;

– обґрунтувати використання категорій “рецепція” та “інфраструктура” щодо композиторської творчості;

– визначити види й форми рецепції композиторської творчості в музичній культурі регіону на прикладі Львова;

– окреслити особливості музичної культури Львова в добу романтизму;

– визначити і систематизувати причини, напрямки, етапи й форми історичної еволюції сприйняття й поширення творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста у Львові;

– розглянути зміст ювілейних святкувань Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста у Львові;

– дослідити традиції виконання творів Ф. Шопена, Р. Вагнера й Ф. Ліста в аспекті полінаціональної музичної культури Львова;

– проаналізувати літературні тексти й регіональну наукову музичну історіографію творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера й Ф. Ліста.

Об’єкт дослідження – музична культура Львова ХІХ – початку ХХІ століття.

Предмет дослідження – рецепція творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста у Львові.

Методологічною основою дослідження є інтегративно-системний підхід, який ґрунтується на поєднанні загальнонаукових (аналіз, системно-функціональний аналіз, синтез) та спеціальних методів історичного музикознавства. Відтак, у дисертації використані такі методи дослідження: *історіографічний* – у дослідженні генези і розвитку наукових та науково-популярних студій творчості на теренах Львова й Галичини; *історико-хронологічний* – у встановленні засад формування й еволюції рецепції творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера й Ф. Ліста у Галичині впродовж майже двох століть; *структурно-аналітичний* – для визначення особливостей і форм рецепції творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста в музичній культурі Львова на кожному з етапів розвитку; *констатуючий, редукований принцип компаративного зіставлення* – для порівняння історичних етапів суспільної рецепції композиторської творчості у різних регіонах; *ретроспективний* – для реконструкції форм культивування музики Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста та інфраструктури їх творчості у Львові впродовж двох минулих століть; *комплексний* – для узагальнення вказаних аспектів досліджуваного явища.

Теоретичну базу дослідження склали праці: загальноісторичні дослідження, зокрема в аспекті розвитку Галичини та Львова (І. Крип’якевич, П. Магочій, С. Макачук, О. Аркуша, К. Кондратюк, М. Мудрий, О. Сухий);

теоретичні роботи з регіоналістики та історичного краєзнавства (Я. Верменич, І. Студенніков, В. Голубко, А. Литвиненко, С. Качараба, М. Островська, Ю. Москвічова, К. Майбурова, А. Середяк); дослідження, присвячені категорії рецепції в різних наукових напрямках (Г. Косарева, Р. Гром'як, І. Папуша, Л. Підкамінна, О. Хамедова, О. Попадинець, Т. Мотренко, В. Тельвак, П. Федосєєв, Я. Олексів); музикознавчі студії, що розглядають регіональну специфіку музичної культури (П. Шиманський, М. Загайкевич, Ю. Булка, Л. Кияновська, Н. Кобрин, Т. Росул, І. Бєвська, І. Глібовицький, Г. Бурдуланюк, Т. Бурдейна-Публіка, О. Васюта, В. Бондарчук, А. Литвиненко, М. Ржевська, Т. Мартинюк, Г. Локощенко, В. Мітлицька, С. Щітова, І. Рябцева, М. Долгіх, Л. Романюк, О. Стебельська, М. Антошко, Т. Медведнікова, О. Ущапівська, О. Якимчук, О. Кавунник, І. Ян); дослідження музичної культури Галичини та Львова (С. Людкевич, В. Витвицький, З. Лисько, М. Загайкевич, Ю. Булка, Л. Кияновська, Ю. Ясіновський, О. Миронова, Л. Мороз, Л. Романюк, Г. Блажкевич, Т. Старух, І. Бермес, У. Граб, Л. Мельник, Л. Мазєпа, Т. Мазєпа, Н. Кобрин, Я. Горак, Н. Кашкадамова, О. Дітчук, А. Савка, А. Терещенко, Е. Nidecka, F. Rajczkowski, A. Wyruch-Gawrońska); музична історіографія, як висвітлює побутування творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера, Ф. Ліста у Львові (І. Антонюк, Г. Блажкевич, Т. Старух, Л. Мазєпа, В. Витвицький, Н. Кашкадамова, Л. Кияновська, О. Николин, О. Паламарчук, Б. Котюк, А. Рудницький С. Павлишин, Р. Суховейко, Я. Якуб'як, В. Витвицький, С. Дністрянська, Д. Колбін, Р. Савицький, Н. Швець-Савицька, А. Кот, S. Barbag, J. Huneker, H. Strenger, B. Wójcik-Keuprulian, W. Wszelaczyński, O. Żukowski, A. Bandrowski, M. Dienstl, L. Gruder, Z. Jachimecki, J. Dankowska, F. Brendel, L. Jaworski, L. Pininski). У процесі дослідження використано рукописні та друковані тексти з бібліотечних та приватних фондів за період із середини ХІХ ст., публікації тогочасної преси про Ф. Шопена, Р. Вагнера, Ф. Ліста (В. Барвінського, В. Витвицького, М. Волошина, Б. Кудрика, В. Левицького, А. Рудницького, Р. Савицького, М. Островерхи, С. Дністрянської, Л. Грудера, та ін., а також часопис «Szopen» (Шопен), який виходив у 1932 році у Львові).

Наукова новизна дослідження полягає в концептуальному обґрунтуванні, визначенні напрямів та моделюванні форм суспільної рецепції творчості всесвітньовідомих композиторів у регіоні як теоретичної категорії регіональних історико-музикознавчих досліджень.

Відтак у дисертації *вперше*:

- виокремлено та проаналізовано фактори, які впливають на мистецьку унікальність регіону та на сприйняття соціумом композиторської творчості;

- розроблена модель аналізу рецепції суспільством музичної творчості митця, визначені її форми та методи дослідження в історичній перспективі, що в сукупності складає інфраструктуру композиторської творчості в даному регіоні;

- запропонована гіпотеза про створення традицій та суспільну рецепцію творчості знакових світових композиторів в різних регіональних культурах;

- комплексно проаналізована рецепція творчості популярних на теренах Галичини та в музичній культурі Львова від середини XIX століття до сьогодення композиторів-романтиків – Ф. Шопена, Р. Вагнера та Ф. Ліста, встановлено вплив і роль їх творчості в контексті культурних традицій регіону.

Узагальнено та систематизовано:

- факти культивування творчості названих композиторів у Львові в історичному розвитку.

- джерела, напрямки і способи формування інфраструктури їх творчості у Львові;

- історіографія їх творчості.

Науково-практичне значення дослідження. Матеріали дослідження можуть бути використані при дослідженні регіональної музичної культури чи рецепції композиторської творчості у регіональному контексті (як модель), в тому числі – для створення краєзнавчих мистецьких музейних колекцій. Також основні положення, висновки та фактичний матеріал можуть бути використані для здійснення наукових досліджень рецепції музичної творчості певних композиторів в тих чи інших регіональних музичних культурах, написання наукових чи методичних праць, навчальних посібників з мистецтвознавства, історичного краєзнавства та культурології, в курсах історії західноєвропейської та української музики, історії фортепіанного мистецтва у навчальних музичних закладах різного рівня акредитації.

Особистий внесок здобувача. У дисертації вперше розроблено модель дослідження регіональної рецепції композиторської творчості. Дисертація є самостійною науковою працею. Наукові публікації за темою дисертації є одноосібними, одна публікація – в іноземному виданні у співавторстві з науковим керівником.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри історії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Основні положення праці викладено у доповідях на семи конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Музикознавчі студії» (Львів, 25–26 лютого 2015 р.); Міжнародна наукова конференція молодих музикознавців «Музикознавчі студії-2016» (Львів, 24-26 лютого 2016 р.); XII Міжнародна молодіжна науково-практична конференція «Актуальні проблеми музикознавства у молодіжних дослідженнях» (Київ, 23–25 березня 2016 р.); XIII Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки» (Одеса, 20–22 квітня 2016 р.); XII Міжнародна науково-практична конференція «Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії і перспективи» (Рівне, 10–11 листопада 2016 р.); Міжнародна наукова конференція «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (Львів, 25 листопада 2016 р.); Міжнародна наукова конференція «Музикознавчий універсум молодих» (Львів, 1–2 березня 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 11 одноосібних публікаціях та 1 публікації у співавторстві, з них 6 – у фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України, 1 стаття – в іноземному виданні.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Список використаних джерел охоплює 214 позицій, у тому числі польською, російською та німецькою мовами. Загальний обсяг дисертації – 195 сторінок, з них основного тексту – 165 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми, доведено її актуальність та зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслено теоретичну базу та методологію дослідження, вказано наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення, відомості щодо апробації результатів дисертації та публікацій автора.

Розділ 1. Історіографічні та науково-теоретичні аспекти досліджень регіонального сприйняття та популяризації композиторської творчості присвячений актуальності і тематиці регіональних студій з вивчення музичної культури України та досі не окресленій науковій проблемі суспільної рецепції композиторської творчості.

У підрозділі 1.1. *Дослідження музичної культури в системі регіональних та краєзнавчих досліджень* розглядається стан дослідження музичної культури регіонів України в історичній регіоналістиці та краєзнавстві. За висновком дослідників, до сфери регіональних студій відносяться дослідження всіх аспектів людської життєдіяльності в хронологічному (просторовому) вимірі у межах певного регіону, а також менших адміністративно-територіальних одиниць: області, району, міста, села. Одним із культурно-мистецьких параметрів регіональної специфіки є сфера музичної культури. Впродовж останніх десятиліть дослідженню музичного життя регіонів та міст України присвячена значна кількість праць, що дозволяє стверджувати актуальність цього напрямку в сучасному українському музикознавстві. На прикладі досліджень музичної культури Галичини, Волині, Тернопільщини, Закарпаття, Буковини, Прикарпаття, Вінниччини, Чернігівщини, Сумщини, Черкащини, Полтавщини, Дніпропетровщини, Наддніпрянської України, Північного Приазов'я (Запоріжжя), Донбасу, Луганщини та різних міст України, зокрема Львова, виокремлено спільну для більшості праць тематику регіональних студій: історико-політичний розвиток регіону та національно-етнічний склад його населення; шлях від аматорського музикування до професіоналізації усіх сфер музичного життя; діяльність освітньо-мистецьких товариств; формування основних музичних освітніх та концертних осередків; встановлення та етапи розвитку виконавських та композиторських шкіл; діяльність та спадщина найбільш значних постатей музичного мистецтва краю (педагогів, організаторів музичного життя, композиторів). Підсумовуючи чинники, які роблять досліджуваний регіон унікальним в історичному, соціальному та культурному контекстах, поділяємо їх на три групи – *історико-політичні* (історичний розвиток регіону, входження його в структури держав, контакти з сусідами), *національно-ментальні* (національний склад населення, співіснування на території різних етнічних груп) та *мистецько-культурні* (мистецькі традиції краю, інтенсивність його музичного життя тощо).

Підрозділ 1.2. *Теоретико-методологічні принципи регіональної рецепції композиторської творчості* присвячений формам поширення та суспільної рецепції композиторської творчості в регіоні, з огляду на його історико-культурні традиції. Термін «рецепція» використовується у широкому колі наукових дисциплін – юриспруденції, історії, філософії, українській мові та літературі, порівняльному літературознавстві, музикознавстві. У застосуванні він містить дві дії: 1) сприйняття/ засвоєння певного явища; 2) інтерпретація явища та її характерні вияви, зважаючи на досвід, сере-

довище, історичні умови реципієнта. Відтак терміном *рецепція композиторської творчості* окреслюємо факти засвоєння, осмислення та опрацювання суспільством творчості композитора, які зафіксовані документально або ж засвідчуються певними артефактами. Напрямки суспільної рецепції композиторської творчості можуть бути наступні: діяльність композитора чи близьких осіб із його оточення на теренах регіону; виконання творів композитора в регіональних концертних програмах, використання їх у педагогічному репертуарі; місцеві виконавські традиції музичної спадщини композитора; наукові дослідження присвячені композиторові та його творчості; ознаки суспільного вшанування композитора – організація ювілейних акцій, музеїв, виставок, колекцій, надання його імені різним інституціям тощо; вплив творчості композитора на місцеву культуру, в т. ч. композиторську і виконавську школу, на поезію, літературу, живопис. Кінцевим продуктом актуалізації цих напрямків буде сформована *інфраструктура композиторської творчості* в регіональній культурі. Можна простежити, по-перше, встановлення-розгортання-адаптування інфраструктури композиторської творчості в межах певної регіональної культури; по-друге, її видозміну в залежності від історико-культурної ситуації краю; по-третє, порівняння з іншими регіональними музичними культурами.

У **Розділі 2. Регіональна специфіка Львова та його музичної культури XIX – початку XX століття** розглядаються історико-політичні, національно-ментальні та мистецько-культурні чинники регіональної унікальності Львова, та беруться до уваги передовсім ті факти і події, які мають дотичність до рецепції творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера, Ф. Ліста.

У підрозділі 2.1. *Суспільно-історичні та соціокультурні передумови розвитку романтичного мистецтва Львова* коротко характеризується історичний розвиток міста та його національний склад від заснування до XIX – початку XX століття – періоду встановлення та розгортання інфраструктури творчості обраних композиторів-романтиків. Основними рисами є полікультурність та багатоконфесійність середовища, формування пріоритетів різних національних громад, і водночас активні контакти як зі східноєвропейськими, так і з західноєвропейськими центрами. Після 1772 р. відбулося приєднання Галичини до складу Австрійської імперії. Більшість населення Львова склали поляки та євреї, відсоток українців (автохтонного етносу) становив не більше п'ятої частини. Згодом, до краю переселяються мешканці з корінних метрополійних земель – австрійці та німці. Відтак, мешканці Львова потрапляють під вплив австро-німецької куль-

тури, яка стає домінантною. Традиції, звичаї, побут, мода імперської столиці стають критеріями смаку місцевого населення, яке переймало кращі здобутки культури метрополії. Це виявилось в першу чергу в архітектурі і скульптурі, де створюються зразки у стилі імперської австрійської архітектури – класицизму, ампіру, а згодом – романтизму, бідермаєру. На таких взірцях постає своєрідна локальна школа, яка поєднала романтичні тенденції з місцевими традиціями.

Підрозділ 2.2. *Засади музичної інфраструктури багатонаціонального Львова* присвячений головним здобуткам музичного життя міста окресленого періоду. Найбільшими перетвореннями музичного мистецтва краю у XIX ст. була професіоналізація музичного життя і розбудова освітніх та концертних осередків. На перших етапах такі осередки створювалися переважно австрійськими діячами або за зразком метрополійних («Товариство св. Цецилії», «Галицьке товариство приятелів музики» та згодом Галицьке Музичне Товариство), які об'єднували професійних музикантів та любителів різних національностей. У другій половині XIX ст. з активізацією національних рухів відбувається заснування музичних товариств та освітніх закладів при них, де поширюється національна музика: українські товариства – «Бояни», «Бандурист», «Просвіта», польські товариства – «Лютня», «Ехо», «Гармонія» та ін. Незважаючи на відмінність пріоритетів, їх спільними рисами були: професіоналізація музичної культури; активізація концертного життя; виконання західноєвропейського репертуару, організація гастрольних виступів, популярність хорового виконавства; формування місцевих національних композиторських шкіл, які створюють репертуар для тих же товариств і для освітніх закладів, переймаючи засади європейського романтизму.

У **Розділі 3. Трансформації сприйняття творчості композиторів-романтиків у Львові** з'ясовуються вияви суспільної рецепції та особливості регіональної специфіки сприйняття творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера та Ф. Ліста в музичній культурі Львова зі середини XIX століття до сьогодення.

У підрозділі 3.1. *Львівська шопеніана XIX – початку XXI століття* розглядається рецепція та зміни ролі творчості Ф. Шопена у львівській культурі, зважаючи на історико-мистецьку ситуацію окресленого періоду. Популяризація творчості композитора в другій половині XIX ст. у Львові відбувалася на ґрунті кількісного і соціального домінування в місті польського населення. Учень Шопена Кароль Мікулі сформував першу львівську школу інтерпретації музики композитора, найбільше наближену до

його власної гри. Завдяки діяльності вихованців Мікулі музика Ф. Шопена отримала розмаїті інтерпретації, що спричинило появу науково-популярних і музикознавчих, нотних видань і редакцій творів (в т.ч. за участю К. Мікулі). Стрімке зростання популярності Шопена в Галичині на початку ХХ століття обумовлене активізацією польського визвольного руху. Національно-об'єднуючу роль творчості композитора зазначив І. Паде-ревський на ювілейному Шопенівському фестивалі у Львові 1910 р. Шопенівські фестивалі 1910 і 1932 р., численні ювілейні, популярні та наукові статті, літературні твори, концертне та радіовиконання його творів, заснування музею Шопена, видання в 1932 р. часопису «Szopen», утворення Товариства культу Шопена свідчать про його виняткову роль у культурному житті краю. Фортепіанна школа шопеністів продовжує традиції К. Мікулі і розділяється умовно на дві гілки: польську (Р. Кочальський, М. Розенталь, А. Міхаловський) та українську (В. Барвінський і його учні Д. Гординська-Каранович, Д. Герасимович, О. Пясецька-Процишин, Р. Савицький); прославилася виконанням творів Ф. Шопена випускниця Віденської академії музики Л. Колесса.

В 20-х рр. ХХ ст. настає потреба в науковому, позбавленому ідеалізації, дослідженні його творчості. Цей підхід репрезентує школа А. Хибінського у Львові, зокрема Б. Вуйцік-Кепруліан, З. Лісса, С. Лобачевська, С. Барбаг та ін., серед українських музикознавців В. Витвицький.

Традиції львівської шопеніани, започатковані К. Мікулі, зазнають суттєвих змін у радянський період. Провідними стають засади виконання і дослідження творчості Шопена сформовані російською школою, проте у інтерпретації таких піаністів і педагогів як О. Криштальський, М. Крих-Угляр, М. Крушельницька та інших, вони поєднуються із питомими традиціями львівської шопеніани. Ці традиції відроджуються на сучасному етапі і проявляються: у формуванні нової генерації виконавців музики композитора (Е. Чуприк, Я. Боженко, М. Гумецька, Д. Онищенко, Д. Саєнко та ін.) у проведенні конкурсу ім. Ф. Шопена і конференцій присвячених К. Мікулі (1998) та ювілеєві Ф. Шопена (2010), у музикознавчих дослідженнях І. Антонюк, Г. Блажкевич, Н. Кашкадамової, Л. Кияновської, О. Николин, С. Павлишин, Т. Старух; виданні збірки статей «Фридерик Шопен» та каталогу видань творів Фридерика Шопена з фондів бібліотеки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка.

У підрозділі 3.2. *Рецепція творчості Р. Вагнера в музичній культурі Львова* вказується, що творчість Р. Вагнера була найпопулярнішою впродовж другої половини ХІХ ст. – до 1939 р., коли у театрі Скарбка та Вели-

кому міському театрі відбулися постановки більшості опер композитора, переважно у польському перекладі («Тангойзер», «Лоенгрін», «Рієнці», «Летючий голландець», тетралогія «Перстень Нібелунга»). Успішні постановки музичних драм Р. Вагнера здійснились завдяки наявності у Львові відповідних мистецьких сил (вокальної школи, солістів, оркестру, хору, режисерів). Львівські співаки-вагнеристи розпочинаючи свій шлях у рідному місті, продовжували кар'єру в кращих оперних театрах світу (В. Флоріанський, С. Крушельницька, М. Менцинський та ін.). Музика Р. Вагнера постійно звучала з концертних естрад: тільки у першому філармонійному сезоні 1902–1903 рр. композиторові було присвячено чотири авторські концерти, фрагменти опер Р. Вагнера входили до концертного репертуару Галицького, згодом – Польського музичного товариства та ін. Велика суспільна зацікавленість спонукала до музикознавчих студій його творчості (А. Бандровський, М. Дінстль, З. Яхімецький, Л. Пінінський) та перекладів публіцистичних праць композитора. Творчість Р. Вагнера мала вплив і на місцеву композиторську школу, зокрема на С. Людкевича і А. Солтиса.

За радянської влади до 1991 р. на львівській сцені було здійснено лише дві постановки опер Р. Вагнера, а після здобуття Незалежності – жодної. Сучасний етап вагнерівської рецепції характеризується збільшенням музикознавчих досліджень, концертних виконань творів Р. Вагнера, а також святкуванням 200-річчя з Дня народження композитора у 2013 р.

Підрозділ 3.3. *Творчість Ф. Ліста в музичних пріоритетах Львова* розглядає роль композитора в музичній культурі Львова починаючи від середини ХІХ століття до сьогодні. Інтерес музичної громадськості Львова до особи Ф. Ліста був викликаний концертами митця у 1847 р., які викликали захоплення піаністом-віртуозом, і вже згодом – композитором. Надалі популяризує його манеру піанізму і творчість учень композитора, піаніст Л. Марек. Виконання творів Ф. Ліста в концертних програмах свідчило про високу технічну майстерність польських (М. Адельман-Маєвська, К. Тхурніцький, А. Конопацька) та українських (С. Дністряньська, Г. Левицька, Л. Колесса) виконавців. Від середини ХІХ ст. твори Ф. Ліста постійно входять до програм концертів і педагогічного репертуару ГМТ, особливо популярними стали його фортепіанні опуси та симфонічні поеми. Друга половина ХІХ ст. знаменувала видання перших музикознавчих праць (Ф. Брендель, Л. Яворський, С. Дністряньська, В. Витвицький), які знайомили читачів з біографією та жанрами творчості митця. У радянську добу спадщина Ф. Ліста репрезентується у Львові відповідно до провідних ідео-

логічних принципів трактування творчості романтиків. У роки Незалежності твори композитора часто з'являються у концертних програмах місцевих (Я. Боженко, О. Рапіта, Д. Онищенко) та гастролюючих артистів. Особливе місце у популяризації його творчості належить Е. Чуприк, лауреатові конкурсу ім. Ф.Ліста в Будапешті. Серед сучасних музикознавчих розвідок передусім слід згадати Д. Колбіна та Н. Кашкадамову. У 1991 р. ім'я композитора було присвоєне одній із центральних вулиць міста. Львів долучився до святкування 200-річниці з Дня народження композитора: відбувся ювілейний фестиваль з творів митця і наукова конференція «Образи Ференца Ліста у львівській культурі». Відтак, сформована інфраструктура творчості композитора збагачується новими виявами.

Висновки. Актуальним напрямком в сучасному українському музикознавстві залишається дослідження музичної культури різних регіонів та міст України. Автори розглядають особливості історико-політичного розвитку регіону, його складу населення, професіоналізацію усіх сфер музичного життя, заснування та функціонування освітньо-мистецьких й концертних інституцій, етапи розвитку виконавських та композиторських шкіл, діяльність найвагоміших постатей розвитку музичного мистецтва регіону тощо.

Проте на маргінесі дослідницького інтересу опинилось питання регіональної специфіки популяризації та рецепції композиторської творчості. Проаналізувавши вживання терміну «рецепція» у науковому компендіумі (правознавство, історія, філософія, українська мова, українська література, порівняльне літературознавство, музикознавство), застосовуємо поняття *рецепції композиторської творчості* для позначення засвоєння, осмислення, визначення певних регіональних пріоритетів творчості композитора, які зафіксовані документально або засвідчуються певними артефактами. Специфіка рецепції музичної творчості в регіоні обумовлена такими факторами: діяльність композитора чи осіб з його оточення на теренах регіону; виконання творів в регіональних концертних програмах, використання у педагогічному репертуарі; місцеві виконавські традиції спадщини композитора; наукові дослідження присвячені композиторові та його творчості; ознаки суспільного вшанування – організація ювілейних акцій, музеїв, виставок, надання імені композитора різним інституціям тощо; вплив творчості митця на місцеву культуру, в т. ч. композиторську і виконавську школу, інші мистецькі форми – поезію, літературу, живопис. Для позначення комплексу усіх напрямків рецепції і сфер функціонування творчості у регіоні пропонуємо термін *інфраструктура творчості композитора*.

Дослідження специфіки регіонального музичного життя в ракурсі суспільного сприйняття та популяризації творчості тих чи інших композиторів, акцентує увагу на формуванні мистецьких вподобань суспільства та їх мінливості, в залежності від окреслених *історико-політичних, національно-ментальних* та *мистецько-культурних* чинників. У перспективі такі дослідження регіональної рецепції музичної творчості, по-перше, можуть доповнити та поглибити розуміння особливостей регіональної музичної культури, по-друге, виявити коло мистецьких пріоритетів та причини популяризації творчості тих чи інших митців в різних регіонах України, по-третє, визначити характерні регіональні традиції та рецепцію творчості митців світового масштабу, й розглянути особливості їх сприйняття в регіональному середовищі у порівнянні з іншими регіональними музичними культурами.

Обраний об'єкт нашого дослідження – місто Львів та його музична культура, вирізняється впливом низки специфічних регіональних чинників, серед яких історико-політичний розвиток міста, активні міжнародні та міжконфесійні контакти, особлива функція регіонального чи столичного центру, яка у всі віки визначала мистецькі пріоритети мешканців та їх культурне життя.

Дослідження суспільної рецепції в музичній культурі Львова було здійснене на прикладі творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста. Зібрані та проаналізовані факти суспільної рецепції творчості згаданих композиторів дали змогу:

1) хронологічно укласти вияви суспільної рецепції на різних етапах і підтвердити той факт, що творчість обраних композиторів мала вагому популярність у мешканців Львова зі середини XIX століття до сьогодення;

2) простежити чинники, завдяки яким відбулося пізнання та популяризація творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста у музичній культурі міста: концерти Ф. Ліста у 1847 році та відгуки в місцевій пресі; послідовників виконавського стилю творчості Ф. Шопена та Ф. Ліста – Кароля Мікулі та Людвіка Марека та їхні школи; історію постановок більшості опер Р. Вагнера німецькою, польською, українською мовами; виконання творів Ф. Шопена та Ф. Ліста в концертному та педагогічному репертуарі виконавцями різних національних спільнот міста; статті, рецензії, музикознавчі праці, монографії присвячені творчості композиторів, переклади публіцистичних творів львівськими авторами; святкування ювілейних дат з дня народження чи смерті Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста; формування музейних колекцій, збірок; ознаки суспільного вшанування – присвоєння

імені композиторів міським вулицям, установам; рецепцію у інших видах мистецтва; вплив творчості композиторів та виконавську та композиторську школу тощо;

3) виділити етапи становлення інфраструктури композиторської творчості під впливом суспільно-історичних змін мистецького життя краю. Сприйняття творчості Ф. Шопена можна розділити на чотири етапи: друга половина XIX – перша половина XX ст. – 1939–1991 рр. – після 1991 р. до сьогодні. Розгортання інфраструктури Р. Вагнера охоплює чотири періоди: друга половина XIX ст. – перша половина XX ст. – 1939–1991 р. – після 1991 р. У рецепції творчості Ф. Ліста виокремлюємо п'ять етапів: 1847 р. – друга половина XIX ст. (до 1893 року) – перша половина XX ст. – 1939–1991 рр. – після 1991 р.;

4) визначити кульмінаційні етапи культивування композиторської творчості в музичній культурі Львова з середини XIX століття до тепер та чинники цієї значної популярності: з кінця 50-х рр. XIX – до 30-х рр. XX століття, сучасний етап рецепції творчості Ф. Шопена; кінець 60-х XIX – 20-ті рр. XX століття у культивуванні творчості Р. Вагнера; 1847 рік, 70-ті рр. XIX – 30-ті рр. XX століття у суспільній рецепції творчості Ф. Ліста;

5) окреслити регіональну специфіку суспільного сприйняття творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста у Львові, в тому числі: виконавські школи К. Мікулі та Л. Марека; постановки опер Р. Вагнера на львівській сцені на початку минулого століття, відродження і дослідження на сучасному етапі традицій, пов'язаних із творчістю цих композиторів, у музичній культурі міста.

Модель дослідження суспільної рецепції творчості провідних європейських композиторів-романтиків можливо застосувати і щодо спадщини українських митців. Це дозволить прослідкувати чинники популяризації їх творчості в різних регіонах не лише України, але й інших країн світу, особливо там, де є чисельна українська діаспора.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

- Олійник С. Рецепція творчості Ріхарда Вагнера в музичній культурі Львова. *Музикознавчі студії : наук. зб. ЛНМА ім. М. В. Лисенка*. Львів, 2015. Вип. 35. С. 102–112.
- Олійник С. Творчість Ліста в музичних традиціях Львова. *Українська музика : науковий часопис*. Львів, 2016. Ч. 4 (22). С. 60–70.

- Олійник С. Регіональні дослідження рецепції композиторської творчості: джерелознавчий та науково-теоретичний аспекти. *Українське музикознавство* : наук.-метод. зб. Київ, 2016. Вип. 42. С. 177–190.
- Олійник С. Національно-культурні чинники формування львівської музичної шопеніани. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку* : зб. наук. ст. Рівне : РДГУ, 2016. Вип. 22. С. 146–153.
- Olijnyk S. Komparatystyczna analiza recepcji twórczości Chopina i Liszta w kulturze muzycznej Lwowa od końca XIX wieku do okresu współczesnego. *Muzyka i kultura w perspektywie pedagogicznej* / pod red. Joanny Jemielnik. Kraków : Aureus, 2016. S. 165–177.
- Олійник С. Регіональні параметри рецепції творчості композиторів-романтиків (на прикладі Ф. Шопена, Ф. Ліста та Р. Вагнера в музичній культурі Львова). *Музикознавчий універсум* : зб. ст. Львів, 2017. Вип. 40. С. 228–240.
- Kuyanovska L. Petruk S. Wagner-Rezeption in der Musikkultur Lembergs (Polen/Ukraine). *Richard Wagner. Persönlichkeit, Werkund Wirkung.* / hrsg. Helmut Loos; red. Katrin Stöck. Markkleeberg : Richard-Wagner-Verband Leipzig, Helmut Loos und Sax-Verlag Beucha, 2013. S. 427–437.
- Олійник С. У ювілейний рік Ріхарда Вагнера. *Українська музика* : науковий часопис. Львів, 2013. Ч. 4 (10). С. 141–144.
- Олійник С. Рецепція творчості Р. Вагнера в музичній культурі Львова. *Музикознавчі студії* : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 25-26 лют. 2015 р.). Львів : Видавець Тетюк Т. В., 2015. С. 95–96.
- Олійник С. Регіональні параметри рецепції творчості композиторів-романтиків (на прикладі Ф. Шопена, Ф. Ліста та Р. Вагнера в музичній культурі Львова). *Музикознавчі студії – 2016* : тези Міжнар. наук. конф. (Львів, 24-26 лют. 2016 р.). Львів: Видавець Т. Тетюк, 2016. С. 123–124.
- Олійник С. Музикознавство в системі регіоналістики та краєзнавчих досліджень. *Мистецька культура : історія, теорія, методологія* : тези Міжнар. наук. конф. (Львів, 25 листопада 2016 р.). / відп. за вип. : О. Осадця, В. Пасічник. Львів : Растр-7, 2016. С. 51–52.
- Олійник С. Музикознавчі та літературні джерела львівської шопеніани. *Музикознавчий універсум молодих* : тези Міжнар. наук. конф. (Львів, 1–2 берез. 2017 р.). Львів : Видавець Т. Тетюк, 2017. С. 115–117.

АНОТАЦІЯ

Олійник С. Ф. Регіональна рецепція музичної творчості (на прикладі творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста в музичній культурі Львова). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво. – Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури України. – Львів, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене розгляду актуальних питань та тематики вивчення музичної культури регіонів і територіально-адміністративних одиниць України, а також утвердженню нового напрямку регіональних студій – суспільної рецепції композиторської творчості. Розглядаються історико-політичні, національно-ментальні та мистецько-культурні чинники, які зумовлюють унікальність досліджуваного регіону. Такі чинники аналізуються на прикладі Львова та його музичної культури, як такі, що спричинили регіональну специфіку суспільної рецепції творчості особливо популярних, на локальних теренах, композиторів-романтиків – Ф. Шопена, Р. Вагнера і Ф. Ліста. Аналізуються вияви суспільної рецепції щодо творчості обраних композиторів, етапи встановлення та адаптування їхньої інфраструктури в музичне життя міста, а також її видозміни в залежності від історико-політичної та мистецько-культурної ситуації краю від середини ХІХ століття до сьогодення.

Ключові слова: інфраструктура композиторської творчості, музична культура, музична творчість, регіоналістика, рецепція, Ф. Шопен, Р. Вагнер, Ф. Ліст.

АННОТАЦИЯ

Олійник С. Ф. Региональная рецепция музыкального творчества (на примере творчества Ф. Шопена, Р. Вагнера и Ф. Листа в музыкальной культуре Львова). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – музыкальное искусство. – Львовская национальная музыкальная академия имени Н. В. Лысенко, Министерство культуры Украины. – Львов, 2018.

Диссертационное исследование посвящается рассмотрению актуальных вопросов и тематике изучения музыкальной культуры регионов и

территориально-административных единиц Украины, а также утверждению нового направления региональных исследований – общественной рецепции композиторского творчества. Рассматриваются историко-политические, национально-ментальные и художественно-культурные факторы, которые определяют уникальность исследуемого региона. Такие факторы рассматриваются на примере Львова и его музыкальной культуры, которые обуславливают региональную специфику общественной рецепции творчества особенно популярных, в данной местности, композиторов-романтиков – Ф. Шопена, Р. Вагнера и Ф. Листа. Анализируются проявления общественной рецепции относительно творчества избранных композиторов, этапы формирования и адаптации их инфраструктуры в музыкальную жизнь города, а также ее видоизменения, в зависимости от историко-политической и художественно-культурной ситуации края от середины XIX века до наших дней.

Ключевые слова: инфраструктура композиторского творчества, музыкальная культура, музыкальное творчество, регионалистика, рецепция, Ф. Шопен, Р. Вагнер, Ф. Лист.

ABSTRACT

Oliynyk S. F. Regional perception of musical oeuvre (on the examples of the works by F. Chopin, R. Wagner and F. Liszt in musical culture of Lviv). – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for Candidate degree in Arts. Speciality 17.00.03 – Musical art. M. Lysenko Lviv National Music Academy, Ministry of Culture of Ukraine. Lviv, 2018.

This research paper deals with topical problems of the study of local musical culture of different regions of Ukraine. The research also proves the importance of a new approach to regional studies, namely the perception of the musical oeuvre by the society.

The concept of perception of the musical oeuvre is used in terms of denomination specific regional priorities of a composer's work, their perception, understanding and interpretation. The perception of the musical oeuvre by the local audience may have the following characteristics: regional activity of a composer or people closely connected with the composer; the composer's pieces of music being included into regional concerts and educational repertoires; local traditions and the composer's heritage; scientific researches into the composer's life and activity; public honouring celebrations – organization of anniversary ceremonies, exhibitions, museums, giving the name of the composer to

public institutions, etc.; the impact of the composer's work on the local culture, including music (both writing and playing), other art forms such as poetry, literature, painting. To define a complex of different perception directions and spheres of creativity in the region, we apply the term of the infrastructure of composer's work.

In current research, various historical, political, artistic and cultural factors and specific national concepts of the musical culture of Lviv predetermining regional peculiarities of perception of the musical oeuvre by the society are analyzed, in particular the works of such locally popular composers as F. Chopin, R. Wagner and F. Liszt. The research paper deals with the manifestations of public perception of the musical oeuvre of the selected composers, stages of their infrastructure development and implementation into musical life of the city, variables of such infrastructure in respect of historical, political, cultural and artistic situation in the region starting with the mid-19th century and up till nowadays.

Thus, having collected, processed and analyzed the above and many more facts, we managed: firstly, to follow the variables in perception of the composer's work during different historic periods; secondly, to reveal the period when the music of a certain composer was top popular in musical culture of the region and the factors stipulating this; thirdly, to formulate the basic principles of regional perception of the musical oeuvre and define the priorities and approaches to the study, as compared with other regions. To sum up all the above, we conclude the following: there is no universal model of perception of music, even if these are masterpieces of worldly recognized composers; their heritage is interpreted aesthetically and symbolically within the context of the cultural history of the region.

Keywords: an infrastructure of a composer's oeuvre, musical culture, musical oeuvre, regionalism, perception, Frederic Chopin, Richard Wagner, Franz Liszt.

Підписано до друку 20.02.2018.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,16.
Наклад 100 прим. Зам. № 81.

Видавець і виготовлювач – ФОП Тетюк Т. В.
Свідоцтво серія ЛВ № 80 від 11.09.2013 р.
м. Львів, пр. Червоної Калини, 115
тел.: (097) 178-8488